

betydelige Arealer Lensgods, og hvad der i øvrigt mangler skulde kunne tages ved Ekspropriation fra de store Landejendomme paa over 150 Tdr. Land. Saa vidt jeg forstod det ærede Medlem fra Ribe (Brorsen), var han noget betænkelig ved at gaa med til de foreslaaede Ekspropriationsbestemmelser, men paa den anden Side vilde han dog ikke gaa imod dem, naar de blev nødvendige. Jeg forstod hans Udtalelser saaledes, at han indtil videre vilde se Tiden an og først kunde gaa med til en udvidet Ekspropriationsregel, naar det viste sig, at man ikke kunde skaffe Jord nok paa anden Maade. Det er naturligvis ikke let at sige, hvorledes Forholdene vil udvikle sig, men det forekommer mig dog, at de foreslaaede Ekspropriationsbestemmelser ingenlunde er for stramme, og jeg synes ikke, man med Rette kan beklage sig over, at man skal afgive noget af sin overflødige Ejendom, naar der er saa mange Tusinde af besiddelsesløse omkring i Landet, som ikke kan finde noget Erhverv. Arbejdsløsheden har aldrig været mere faretruende her i Landet, end den er i Øjeblikket, og hvis det ikke lykkes Industrien at faa Raa-varer til overkommelige Priser og at bevare et Marked for Afsætningen af sine Produkter, vil, hvad enhver vil kunne se, Forholdene her i Landet være med et mildt Udtryk meget uheldige.

Om Enkeltheder i Lovforslagene skal jeg ikke sige meget, idet Lovforslagene naturligvis vil blive henvist til et Udvalg, hvor der vil blive Lejlighed til at gøre Bemærkninger til Enkelthederne. Med Hensyn til Lovforslaget om Erhvervelse af Jord til Oprettelse af mindre Landbrug og til Byggepladser m. v., forekommer det mig, at Bestemmelserne i § 1 ikke er vidtgaende nok. § 1 lyder paa, at „for at fyldestgøre Efterspørgselen efter Jord til Oprettelse af mindre Landbrug og til fornøden Byggeplads med Havelod i København, Købstæderne og de bymæssige Bebyggelser med over 2000 Indbyggere kan den dertil nødvendige Jord“ skaffes til Veje. Det forekommer mig, at det er noget uheldigt her at sætte en Grænse ved 2000 Indbyggere. Man kan meget vel tænke sig, at der i Byer med et Indbyggertal under 2 000 kan findes en Del

Arbejdere, som med samme Ret som Arbejderne i en By med nogle faa Hundrede flere Indbyggere kunde gøre Krav paa at komme i Betragtning. Selvfølgelig er det, jeg her siger om § 1, ikke noget afgørende, men jeg vil dog pege paa den foreslaaede Indskrænkning og henstille til Overvejelse, at Bestemmelsen om de 2000 Indbyggere stryges.

Der er formentlig saa meget mere Grund dertil, som der maaske i den nærmeste Tid vil vise sig Tendens til netop at lægge Fabrikkerne ud paa Landet, ved mindre Byer; det vil da være i høj Grad ønskeligt, at der kan skaffes Byggepladser med tilstrækkelig store Havelodder til Arbejderne. I det hele taget tillægger jeg det overordentlig stor Betydning, at der ikke alene aabnes Adgang for Arbejderne i Byen, som kan og vil dyrke Jorden, til at komme i Besiddelse af virkelig selvstændigt Landbrug, men at der ogsaa for de egentlige Lønarbejdere, Industriarbejdere, bliver Mulighed for at faa Haver til Dyrkning. Jeg tror, Samfundet gør vel i at ofre, om det skulde være, betydelige Beløb for at skaffe saadanne Havelodder til Veje, Tendensen gaar i Retning af Indskrænkning af Arbejdstiden i Fabrikker, Værksteder og paa Arbejdspladser, hvor Lønarbejderne virker, og jeg hilser med Glæde, at Arbejdstiden nedsættes, saa at Arbejderne kan faa tilstrækkelig Fritid til at sysselsætte sig med andet. Thi Lønarbejdet er i de allerfleste Tilfælde af en trivial Beskaffenhed, af en saadan Art, at det snarere virker sløvende end oplivende. Det vil derfor være overordentlig heldigt, om der udenfor den egentlige Arbejdstid kan gives Arbejderne Lejlighed til at dyrke en Havelod; det kan give en Indtægt, det kan give Fornøjelse og Adspredelse, og det kan fremme Interesser, som ellers ikke lader sig fremme for denne Del af Befolkningen.

Det forekommer mig, at Bestemmelserne i §§ 3 og 4 i det ovennævnte Lovforslag er meget heldige. Det ærede Medlem, som talte paa Vestres Vegne, gik da ogsaa fuldt ud ind paa at anerkende Bestemmelsen i § 3, men han havde nogen Betænkelighed ved Bestemmelsen i § 4 angaaende Ekspropriation. Det ærede Medlem erklærede dog, at han mente, at Forholdene i Købstæderne efter-